

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Udrag fra Begrebet Angest

Citation: Kierkegaard, Søren: "Begrebet Angest", i Kierkegaard, Søren: *Begrebet Angest*, udg. af Lars Petersen ; Merete Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 151. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kierkegaard01val-shoot-idm140698091738976/facsimile.pdf> (tilgået 04. maj 2024)

Anvendt udgave: Begrebet Angest

Efterskrift

1. At læse *Begrebet Angst*

I *Afsluttende videnskabelig Efterskrift* hedder det om *Begrebet Angst*, at dette skrift er «deti væsentlig forskjelligt fra de andre pseudonyme Skrifter, at dets Form er ligefrem og endog lidt docerende» (SV VII 256). Hvor selve meddelelsesforholdet i Søren Kierkegaards pseudonyme skrifter som regel er forbundet med betydelig tvetydighed og usikkerhed, skulle læseren altså her kunne vente en åben, ligefrem og direkte fremstilling. Til gengæld er bogens emne den angst, der er karakteriseret ved tvetydighed og ubåndgribelighed, og bogen interesserer sig meget for den uforståelige synd, som den ganske vist ikke direkte kan gøre til sit emne.

Selv om den objektive, belerende og ligefremt meddelende form i *Begrebet Angst* adskiller Vigilius Haufniensis fra de mere subjektive, digteriske og derfor tvetydige pseudonymer, så har S.K. altså alligevel ved brugen af pseudonym markeret en grad af afstandtagen til bogen. Man kan altså ikke gå ud fra, at Vigilius' meninger og synspunkter deles af S.K., som formelt har frataget sig ansvaret for, hvad Vigilius måtte finde på at sige, selv om det ikke ved selve fremstillingsformen er markeret, at pseudonymet er subjektivt og kun taler for sig selv. Hensigten er næppe, som det er tilfældet ved flere andre pseudonymer, så at sige at udstille og udlevere den pseudonyme forfatter til læserens selvstændige stillingtagen for derved at appellere til tilegnelse i inderlighed. Hvis man sammenligner S.K.s pseudonymer med fiktive jeg-fortællere i romaner, hvor hensigten jo ofte er, at disse af den kritiske læser skal afsløres som upålidelige – så er det næppe hensigten med Vigilius, at pålideligheden af hans meninger og synspunkter skal drages i tvivl af læseren, at det skal sættes spørgsmålstegn ved hans «rettroenhed». Brugen af pseudonym i *Begrebet Angst* er nok snarere et udtryk for et ønske om at markere en vis afstandtagen til den problematisering af forholdet til den kristne tro, som er en uundgåelig konsekvens af det særdeles ambitiøse videnskabelige projekt, Vigilius har påtaget sig.

Man kan betragte ethvert af S.K.s pseudonymer som et eksperim-

ment fra forfatterens side, hvor han tager en maske på og gennemspiller en bestemt rolle, som han finder interessant og væsentlig, og hvori elementer af hans egen personlighed kommer til udtryk. Her er det selvfølgelig ofte vanskeligt at afgøre, *hvor* stor en del af sig selv forfatteren lader komme til udtryk gennem den maske, som han har overladt ordet til: i hvor høj grad er der tale om en reel afstand – og i hvor høj grad er der tale om, at forfatteren gemmer sig bag masken i den forstand, at han bruger masken til at fremsætte synspunkter, som han gerne ser fremsat, men som han i en eller anden henseende anser for problematiske, og som han derfor ikke ønsker at lægge navn til? Under alle omstændigheder lever Vigilius på en markant måde op til den overordnede målsætning i S.K.s forfatterskab: «at ville solo læse de individuelle, humane Existens-Forholds Urskrift, det Gamle, Bekjendte og fra Fædrene Overleverede, igjennem endnu engang om muligt paa en inderligere Maade» (SF VII 620).

I sin ydre form, på overfladen, er *Begrebet Angst* en objektiv, videnskabelig afhandling, der strengt, køligt og systematisk gennemgår sit emne, i en stil der kan synes tynget af akademisk lærdom, pedanteri og omstændelighed. Men som læser af *Begrebet Angst* oplever man allerede i forordet en »videnskabelig« ironi og humor, der forbereder én på den eksistentielle videnskab, der gløder bag Vigilius' akademiske pokeransigt, og som ustandselig gennemtrænger den videnskabelige overflade i bogen. Der er næppe mange videnskabelige afhandlinger, hvor forfatteren i forordet taler om »forelskelsens Sværmerie« (11) og om at skrive »sin Bog frisk væk som: Fuglen synger sin Vise« (smst.).

Der er tilsyneladende en veloplagt uskyldighed i bogens udgangspunkt. Dette er en psykologisk undersøgelse, og psykologien »har Lov til næsten at beruse sig i Livets skummende Mangfoldighed« (24). Bogen ønsker da også at »bringe sine Iagttagelser lige frisk fra Vandet, endnu sprallende og spillende i deres Farveskar« (52). Men den levende mangfoldighed, som læseren kan se frem til at møde, udgøres af urallige eksempler på *angst*. Umiddelbart vil bogen dog gerne fremhæve, at dens emne hører hjemme i den lettere afdeling, i modsætning til de tunge etiske og dogmatiske problemer. Psykologien kan ikke beskæftige sig med syndens *virkelighed*, men kun med dens *mulighed*. Bogen formulerer en næsten barnlig koncentration om den syndens mulighed, som ikke interesserer enken: »Dermed